Διωγμοὶ χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (1912-1918), πρὸ τοῦ μεγάλου διωγμοῦ τοῦ 1922

τοῦ Γιώργου Λεκάκη
Συγγραφέως - Λαογράφου
www.lekakis.com

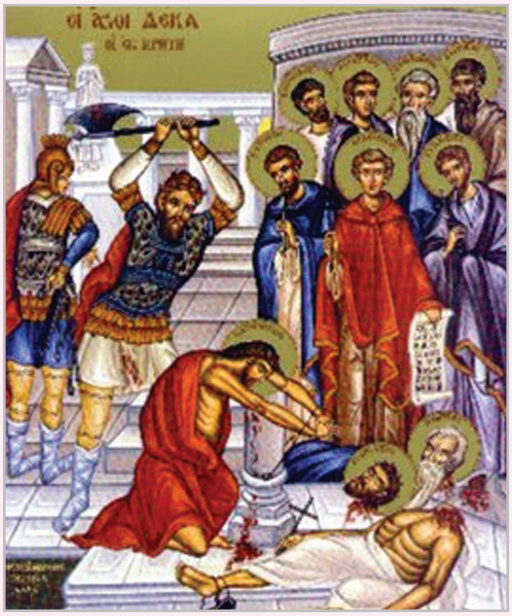

Τὴν περίοδο 1876-1916 ἔγινε μία μεγάλη καὶ ὠργανωμένη μετακίνηση μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τὰ Βαλκάνια καὶ τὸν Καύκασο πρὸς τὴν Ἀνατολή. Ἔτσι ἀλλοιώθηκε ἡ πληθυσμιακὴ σύνθεση περιοχῶν, ποὺ ἡ συντριπτική τους πλειοψηφία ἦταν χριστιανικοῦ θρησκεύματος.

Οἱ Νεότουρκοι (ὀπαδοὶ τοῦ Τούρκου πρωθυπουργοῦ Μιδάτ) οἱ ὁποῖοι τὸ 1908 ἐπαναστάτησαν μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Ἐμβέρ, Ταλαὰτ καὶ Τζεμάλ, ἐκθρόνισαν τὸν σουλτάνο Ἀβδοὺλ Χαμὶτ Β΄. **Καὶ ἀμέσως ἔθεσαν ἐπὶ τάπητος, ἕνα σχέδιο ἐξοθωμανισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς αὐτοκρατορίας. Αὐτὸ τὸ σχέδιο ἐξοθωμανισμοὺ τοῦ πληθυσμοῦ εἶχε ἀποφασισθῆ ἐπισήμως ἀπὸ τὸ 1911: «Ὅσο τὸ δυνατὸν γρηγορότερα πρέπει νὰ ὁλοκληρωθῆ ὁ ἐξοθωμανισμὸς ὅλων τῶν Τούρκων ὑπηκόων. Εἶναι σίγουρο βέβαια ὅτι αὐτὸ δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἐπιτευχθῆ μὲ τὴν πειθὼ καὶ θὰ πρέπει νὰ προσφύγουμε στὴν ἔνοπλη βία[1]».**

«Τὸ 1912 ἦταν ἡ χρονιὰ ποὺ διεφάνη ὁ κίνδυνος νὰ πέση ἡ Κωνσταντινούπολη! Ὁ Ἐμβέρ-πασᾶς ἔδωσε ἐντολὴ γιὰ ἐκκένωση τοῦ ὑπουργείου Πολέμου καὶ γιὰ μεταφορά του στὴν Ἀνατολία. **Θὰ ἔπρεπε τοὐλάχιστον ἡ**

1 Ἀπὸ συνεδρίαση τοῦ κομιτάτου τοῦ κόμματος τῶν Νεοτούρκων, Ὀκτώβριος τοῦ 1911.

Ἀνατολία νὰ ἐκκενωθῆ ἀπὸ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ μποροῦσαν νὰ προδώσουν. Κάτω ἀπὸ μία τέτοια ψυχολογικὴ κατάσταση ἐλήφθη ἡ ἀπόφαση γιὰ τὶς ἐκτοπίσεις» ἀναφέρει ὁ Τοῦρκος καθηγητὴς Μπερκτάϊ.

Ἡ κυβέρνηση ὑποχώρησε στὸ ζήτημα τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ αὐτὸ –ἐπισήμως – ἦταν ἡ αἰτία οἱ κομματικοὶ (ὑπὸ τοὺς Ἐμβὲρ καὶ Ταλαάτ) νὰ παρασκευάσουν τὸ Κίνημα τῆς 23ης Ἰανουαρίου 1913. Οἱ κινηματίες κατώρθωσαν καὶ εἰσῆλθαν στὴν Ὑψηλὴ Πύλη ἄνευ ἀντιστάσεως, διότι ἡ μικρὰ φρουρὰ ἀναπαυόταν στὸ ἰσόγειο, ἔπειτα ἀπὸ συνεννόηση τοῦ διοικητοῦ της (ποτὲ ἕνα πραξικόπημα δὲν γίνεται ἀπὸ ἕναν!) μὲ τοὺς συνωμότες. Ἔτσι προχώρησαν μέχρι τὶς θύρες τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ποὺ συνεδρίαζε.

Ὑπουργὸς στρατιωτικῶν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν ὁ Ναζίμ-πασᾶς[2], ποὺ ὡς ἀρχηγὸς τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς Θράκης εἶχε ἐγγράψει στὸ ἐνεργητικό του τὴν σωτηρία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀμυνόμενος στὴν Τσατάλτζα, ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. **Ὁ Ναζὶμ ἀκούγοντας τὸν θόρυβο ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης, προέτεινε τὸ ὅπλο του καὶ εἶπε: «Τώρα θὰ ἰδῆτε!». Ἀλλὰ τότε μία σφαίρα τὸν βρῆκε καὶ ἔπεσε νεκρός. Λέγεται ὅτι αὐτὴ ρίφθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἐμβὲρ ἢ τὸν Ταλαάτ, ποὺ εἶχαν φήμη δεινοῦ σκοπευτοῦ. Αὐτοστιγμεὶ φονεύθηκαν καὶ οἱ τυχαίως παριστάμενοι κλητῆρες, ἵνα μὴν ὑπάρχουν μάρτυρες. Σὲ λίγο, ὁ μέγας βεζύρης Κιαμίλ-πασᾶς ὑπέγραφε σὲ ἕνα μικρὸ φύλλο χαρτιοῦ τὴν παραίτησή του.**

Τὴν χρονικὴ περίοδο 1913-1918 διακυβέρνησε στυγνὰ τὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, μία δικτατορικὴ τριανδρία, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κομιτᾶτο Ἑνώσεως καὶ Προόδου», τὴν ὁποία ἀποτελοῦσαν οἱ:

- **Μεχμὲτ Ταλαάτ- πασᾶς (Ἀνδριανούπολη, 1874 – Βερολῖνο, 1921),**
- **Ἐμβὲρ πασᾶς, ὑπ. Πολέμου, καὶ**
- **Τζεμὰλ πασᾶς.**

2 Παραδοσιακὸς Τοῦρκος στρατιωτικὸς (1848-1913). Συμμετεῖχε σὲ συνωμοσία ἀνατροπῆς τοῦ καθεστῶτος καὶ καταδικάσθηκε σὲ 5ετῆ ἐγκάθειρξη σὲ φρούριο στὸ Ἐρζερούμ. Ἀλλὰ δραπέτευσε στὴν Καυκασία Ρωσία καὶ ἐπανῆλθε στὴν Τουρκία μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1908. Δ/κτὴς τοῦ Β΄ Σώμ. Στρατοῦ Ἀδριανουπόλεως, ἐστάλη στὴν Βαγδάτη, ἀνεκλήθη.

Αὐτὴ ἡ τριανδρία εὐθύνεται γιὰ τὴν – αὐθαίρετη – εἴσοδο τῶν ὀθωμανῶν στὸν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μία κίνηση ποὺ εἶχε καταστροφικὰ ἀποτελέσματα γιὰ πολλοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὸν ἐκτοπισμὸ κάθε στοιχείου ποὺ ὑπῆρχε ἔστω καὶ ὑπόνοια ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι ἑλληνογενές, ἀπὸ τὴν Θράκη, τὰ παράλια της Μ. Ἀσίας καὶ τὸν Πόντο. Ἡ περιοχὴ γνώρισε πρωτόγνωρους διωγμούς, κυρίως χριστιανῶν ὑπηκόων, οἱ ὁποῖοι, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, τότε ἀποτελοῦσαν τὸ 35% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ὁποῖος ἀνερχόταν στὰ 12 ἑκατ. ψυχές!

Ἡ ἀπόφαση συμμετοχῆς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας στὸν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ἦταν ἐπιλογὴ τῆς τριανδρίας, ἡ ὁποία ἐλήφθη σὲ μυστικὴ συμφωνία, ποὺ ἐπετεύχθη τὴν 2α Αὐγούστου 1914 στὴν Γερμανία, ὑπὸ τὶς εὐλογίες τῆς τελευταίας. Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας στὸν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ἐξυπηρετοῦσε τὰ συμφέροντα τῆς Γερμανίας. Γι’ αὐτὸ ἡ Γερμανία εἶναι ἱστορικὰ συνυπεύθυνη γιὰ τὸν ἀφανισμὸ αὐτῶν τῶν χριστιανῶν.

Τὴν περίοδο 1913-1916, ποὺ ἔμεινε γνωστὴ ὡς περίοδος διωγμῶν καὶ ἐκτοπίσεων χριστιανῶν, ὁ Ταλαάτ-πασᾶς ἦταν ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν. Ἡ διπλῆ γενοκτονία (Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων) μὲ σφαγὲς καὶ ἐκτοπισμούς, ὑλοποιήθηκε (ἄνοιξη 1914-1918) μὲ ἰδικὴ του ἐντολή... Καὶ φυσικὰ δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀγνοηθῆ ὁ ρόλος τῆς «Εἰδικῆς Ὀργανώσεως» (Teskilat-Mahsusa)[3]**. Οἱ διωγμοὶ Ἑλλήνων ἄρχισαν στὸ τέλος τοῦ 1913 ἀπὸ τὴν Ἀνατ. Θράκη. Κορυφώθηκαν τὴν ἄνοιξη τοῦ 1914 στὴν Δυτ. Μ. Ἀσία. Ἐν συνεχείᾳ (1917-1918), αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ποὺ εἶχε μόνον τὴν βασικὴ παιδεία καὶ ξεκίνησε ὡς ὑπάλληλος τῆς Τηλεγραφικῆς Ὑπηρεσίας**[4]**, ὁ Ταλαάτ, προήχθη σὲ ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν (1913-1917) καὶ ἐν συνεχείᾳ σὲ Μέγα Βεζύρη (1917-1918), κάτι σὰν σαντραζαὰμ (πρωθυπουργό).**

«Περίπου 100.000 Ρωμιοὶ πῆγαν στὴν Ἑλλάδα χωρὶς οὔτε κἄν νὰ ἀνοίξη ἡ μύτη τους», γράφει ὁ Χαλὶλ Μεντεσὲ στὰ ἀπομνημονεύματά του. Γιὰ νὰ δοῦμε τί λέει ἕνας τρίτος, ὅμως, ὁ Δανὸς πρόξενος στὴν Σμύρνη: **«Σύντομα ἡ φυγὴ ἐξαπλώθηκε στὶς περιοχὲς Κεμέρ, Κιλισέκιοϊ, Κινίκ, στὴν Πέργαμο καὶ τὴν Σόμα. Ἐξωπλισμένες συμμορίες βασιβοζούκηδων**[5] **ἐπε-**

3 Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη τουρκικὴ μυστική υπηρεσια πληροφοριῶν στὸν 20ό αἰ., ἡ μητρικὴ ὀργάνωση της τουρκικῆς μυστικῆς ὑπηρεσίας (ΜΙΤ).

4 Ἦταν γραμματεὺς τῶν ὀθωμανικῶν ταχυδρομείων στὴν Θεσσαλονίκη. Ἐνετάχθη ἀπὸ τοὺς πρώτους στὸ κίνημα τῶν Νεοτούρκων, τὸ 1908. Ἔγινε «ντολμές» (τουρκοεβραῖος συνωμότης) καὶ μέγας ραββῖνος στὴν Τουρκία. Ἡ σύζυγος τοῦ Ταλαάτ, Χαϊριὲ Ταλαὰτ Χανιϊμφέντι, καταγόταν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα.

5 «μαπισμποζούκηδες» < «βασιβοζούκηδες» (= «μὲ χαλασμένο κεφάλι»): Τούρκοι επι-

τέθησαν στοὺς κατοίκους, ἔκλεψαν τὰ ζωντανά τους, τοὺς ἔδιωξαν ἀπό τα ἀγροκτήματά τους καὶ τοὺς τὰ πῆραν βίαια. Ἐπακολούθησε λεηλασία, γυναῖκες καὶ κορίτσια βιάσθηκαν, μερικά πέθαναν ἀπὸ τὴν κακομεταχείριση, παιδιὰ ποὺ ἀκόμα βύζαιναν ἐκτελέσθηκαν ἢ σφαγιάσθηκαν μὲ τὶς μάνες τους. Ἀπὸ τὴν Πέργαμο οἱ συμμορίες προχώρησαν στὴν περιοχὴ Ντίκιλι ἐκδιώκοντας τοὺς κάτοικους καὶ λεηλατῶντας τὴν πόλη. Μετὰ διεσπάσθησαν καὶ μερικὲς συμμορίες κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν Μενεμένη καὶ ἄλλες πῆγαν πρὸς τὸν νότο στὴν περιοχὴ Φωκαίων. Στὴν περιοχὴ τῆς Μενεμένης, λεηλάτησαν τὰ χωριὰ τοῦ Ἀλιαγᾶ και Γκερένκιοϊ καὶ οἱ φοβισμένοι κάτοικοι διέφυγαν πρὸς πᾶσα κατεύθυνση»[6].

Καὶ ἀργότερα: «13.000 Ἕλληνες ἤδη ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τὸ Τσεσμέ, ὅπου παρέμεναν 300 Ἕλληνες μόνον. Κανένας Ἕλλην δὲν εἶχε μείνει στὴν Ἀλάτσατα ἀπὸ τοὺς 13.500 Ἕλληνες ποὺ ἦσαν ἐκεῖ (...) Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς δολοφονίες, γύρω στοὺς 70 με 80.000 Ἕλληνες ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τὴν περιοχή.. (...) Οἱ ζημιές για τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο ἀνέρχονται γύρω στὶς 2.000.000 ἀγγλικὲς λίρες»[7].

Οἱ διωγμοὶ συνεχίζουν καθ' ὅλον τὸν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (στὶς παράλιες ζῶνες τοῦ Αἰγαίου, τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Προποντίδος). Ἐκτὸς αὐτῶν, περίπου 250.000 Ἕλληνες ἐπιστρατεύονται στὰ **«τάγματα ἐργασίας»**.

Ἡ περίοδος 1914-1915 χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν βίαιο ἐκτοπισμὸ ἑλληνικοῦ κι ἀρμενικοῦ πληθυσμοῦ. Στὸ τέλος τοῦ 1916 ξεκινοῦν οἱ φοβεροὶ διωγμοὶ στὸν Πόντο, οἱ ὁποῖοι συνεχίζουν ἕως τὸ 1923, μὲ αὐξομειούμενη ἔνταση. **Ἀμισὸς καὶ Σινώπη (σανδζάκι τοῦ Τζανίκ), ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1916 αἰσθάνονται ὅλην τὴν ἀγριότητα.**

Ὅλα αὐτὰ ἔκαμαν τὴν Βρετανία, τὴν Γαλλία καὶ τὴν Ρωσία νὰ ἐκδώσουν (τὴν 28η Μαΐου 1915) κοινὴ διακοίνωση, μέσῳ τοῦ πρέσβεως τῶν ΗΠΑ, Ἐρρ. Χ. Μοργκεντάου[8], μὲ τὴν ὁποία κατηγοροῦσαν μέλη τοῦ Κομι-

---

δρομεῖς ἢ συμμορίες ποὺ συνεργάζονταν μὲ τὸν στρατὸ καὶ την αστυνομία.

6 ἐπιστολὴ τοῦ Δανοῦ προξένου στὴν Σμύρνη, μὲ ἡμερομηνία 19.6.1914.

7 ἐπιστολὴ τοῦ Δανοῦ προξένου στὴν Σμύρνη, μὲ ἡμερομηνία 25.6.1914.

8 Γεννήθηκε στὸ Μανχάϊμ τῆς Γερμανίας (τὸ 1856), μᾶλλον, ἀπὸ ἑβραίους γονεῖς, ποὺ τὸ 1865 μετανάστευσε στὶς ΗΠΑ. Αὐτὸς ἐκπροσωποῦσε τὰ συμφέροντα καὶ τῶν τριῶν ἐμπολέμων δυνάμεων μὲ τὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία.

τάτου γιὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Γι' αὐτὸ ἤδη πολλὰ μέλη τοῦ Κομιτάτου εἶχαν διαφύγει στὸ ἐξωτερικὸ (κυρίως Γερμανία), ὅπου καὶ κρύβονταν.

Στὴν πόλη Μάρντιν «700 Ἀρμένιοι καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ ἐσφάχθησαν σὰν ἀρνιὰ (...) Περίπου 2.000 ἄτομα σκοτώθηκαν στὴν Νομαρχία τοῦ Ντιγιάρμπεκιρ»[9].

Τὴν δὲ Μεγάλη Ἑβδομάδα τοῦ 1917, μὲ ἀπόφαση τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Λίμαν βὸν Σάντερς, διοικητοῦ τῆς Ε΄ Ὀθωμανικῆς Στρατιᾶς, ἐκτοπίζονται μαζικῶς 25.000 Ἕλληνες ἀπὸ τὸ Ἀϊβαλί, ἀλλὰ καὶ τὴν παράλια ζώνη τοῦ Ν. Αἰγαίου καὶ τῆς Μεσογείου.

Σημείωση: Ὅλα αὐτὰ συμβαίνουν χωρὶς ἡ Ἑλλὰς νὰ εἶναι σὲ πόλεμο μὲ τὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία!

Τὸ 1918, ὅταν ἡττήθηκε κατὰ κράτος ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, τὸ Κομιτᾶτο διέφυγε στὴν Γερμανία, ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς «Ἀνακωχῆς τοῦ Μούδρου». Ὁ Ταλαὰτ πῆγε στὴν Πόλη. Φιλοξενήθηκε σὲ μία ἔπαυλη, ἡ ὁποία ἀνῆκε σὲ ἕναν φίλο του, στὸ Μέγα Ρεῦμα. Μαζί του εἶχε ἕνα μπαοῦλο γεμᾶτο μὲ ἔγγραφα! **Αὐτὰ τὰ ἔγγραφα τὰ ἔκαψε στὸ τζάκι. Ἡ τριανδρία ἐγκατέλειψε τὴν Κωνσταντινούπολη στὶς 8 Ὀκτωβρίου 1918, μὲ γερμανικὸ ὑποβρύχιο, ποὺ τὴν ἔβγαλε στὴν Ὀδησσό, ἀπ' ὅπου μετέβη στὴν Γερμανία μὲ τὴν βοήθεια μπολσεβίκων...**

Ὁ Ταλαὰτ ἐκτελέσθηκε στὸ Βερολῖνο, τὸν Μάρτιο τοῦ 1921, ἀπὸ τὸν νεαρὸ Ἀρμένιο Σοχομὸν Τεχλιριάν, ὁ ὁποῖος εἶχε δεῖ τὴν οἰκογένειά του νὰ ξεκληρίζεται, κατὰ τὸν ἐκτοπισμὸ τῶν Ἀρμενίων ἀπὸ τὴν Σεβάστεια (τὸν Ἰούνιο τοῦ 1915). Ὁ Τεχλιριὰν συνελήφθη καὶ δικάσθηκε, ἀλλὰ ἀθωώθηκε, λόγῳ τῆς ἐπιληπτικῆς κρίσεως ποὺ εἶχε ὑποστῆ, ἐξ αἰτίας τῆς οἰκογενειακῆς του τραγωδίας.[10]

9 Ἀπὸ κωδικοποιημένο τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο Ἐσωτερικοῦ Τουρκίας στὴν Νομαρχία τοῦ Ντιγιάρμπεκιρ, 12.7.1915.

10 Ὅσο γιὰ τὸν ἕτερο σύντροφό του, τὸν Ἐμβέρ-πασᾶ, ὁ ὁποῖος εἶχε στραφῆ πρὸς τὴν κομμουνιστικὴ κυβέρνηση τῆς Μόσχας, σκοτώθηκε στὶς 4.8.1922 ἀπὸ μία διμοιρία – κατὰ εἰρωνίαν τῆς τύχης - Ἀρμενίων μπολσεβίκων, πλησίον τῆς Σαμαρκάνδης, στὰ σύνορα τοῦ Ἀφγανιστᾶν! Ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ὁμάδος ἐπαναστατημένων μουσουλμάνων τοῦ ἐμιράτου τῆς Μπουχάρας...

Εἶναι ὅλη αὐτὴ ἡ πολιτικὴ μία πολιτικὴ ἐθνοκάθαρσης, ναὶ ἢ ὄχι; Ἀπαντᾷ ὁ ὁ Τοῦρκος ἱστορικὸς καὶ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Σαμπαντζῖ Χαλὶλ Μπερκτάϊ: «Ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἀκολούθησε πολιτικὴ ἐθνοκάθαρσης ἀπέναντι στοὺς Ἀρμένιους καὶ τοὺς Ρωμιούς»...

Ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 2002 ὁ κατάλογος τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχείων ἔχει διατεθῆ στὸ Διαδίκτυο - καίτοι μόνον στὰ τουρκικά. Πρόσφατα ἐξεδόθησαν καὶ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ταλαάτ-πασᾶ. Ἀπ' αὐτὰ σᾶς μεταφέρουμε ὡρισμένους ἐνδεικτικοὺς πίνακες.

Στὸν πίνακα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀναφέρεται ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων ποὺ διέφυγαν στὴν Ἑλλάδα ἢ ἐξωρίσθηκαν:

....

Διοικ. Περιφ. (βιλ.[11]/σανδζάκια)	ἀρ. διαφυγόντων	ἐγκαταλελ. οικίες	ἀξία (γρόσια[12])	ἐμβαδόν	ἀξία
β. Αδριανουπόλεως	50.004	9.319	34.324.087	429.724	
β. Αϊδινίου	80.766	17.630	36.400.000	449.292	89.615.521
σ. Μέτρων	6.461	1.158	20.507		
σ. Καρέσι[13]	15.506	4.065	20.526.425	82.173	231.160.895
σ. Δαρδανελλίων	11.238	0	0	0	
ΣΥΝΟΛΟΝ	163.975	32.172	91.250.512	981.696	320.776.416

Σύνταξη: Μᾶλλον ἀρχές 1916.

....

Στὸν πίνακα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀναφέρεται ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων ποὺ ἐκτοπίσθηκαν στὸ ἐσωτερικό, λόγῳ πολεμικῶν συνθηκῶν:

Βιλ. Κωνσταντινουπόλεως	4.166
Βιλ. Ἀδριανουπόλεως	58.955
σανδζ. Μέτρων	986
Βιλ. Προύσης[14]	13.558
σανδζ. Δαρδανελλίων	15.423
ΣΥΝΟΛΟΝ	93.088

Σύνταξη: Μᾶλλον ἀρχὲς 1916.

....

Στὸν πίνακα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀναφέρονται τὰ κατασχεθέντα ἑλληνικὰ ἀγροκτήματα:

---

11 βιλαέτι, τό = υπερνομαρχία.

12 Ἰσοτιμία ἐποχῆς: 400 γρόσια = μία χρυσὴ ὀθωμανικὴ λίρα.

13 Τὸ ἔλεγαν καὶ Μπαλικεσίρ.

14 Τὸ ἔλεγαν Χουνταβεντιγκάρ.

	ἀρ.	στρ.	ἀξία
Κεντρ. Καζᾶς Ἀδριανουπόλεως	1	3.556	427.400
σανδζ. Τεκφούρνταγ	1	28.645	388.375
σανδζ. Σαρ. Ἐκκλησιῶν	5	23.944	1.958.986
σανδζ. Καλλιπόλεως	5	3.125	271.440
ΣΥΝΟΛΟΝ	59.270	2.537.505	

....

Στὸν πίνακα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀναφέρονται ἐγκαταλελειμμένες ἐκτάσεις ἀπὸ Ἕλληνες. Σημειωτέον, ὅτι αὐτὲς διανεμήθηκαν στὰ στελέχη τοῦ «Κομιτάτου»:

Περιοχή	στρ ἀγρῶν	στρ ἀμπελώνων	στρ. κήπων	στρ. ἐλαιώνων	ἀξία (γρόσια)
βιλ. Κωνσταντινούπολης	4.925	972	6.383	0	762.207
βιλ. Ἀνδριανούπολης	680.095	30.895	893	219	83.146.836
σανδζ. Μέτρων	16.000	6	2	0	125.000
βιλ. Προύσας	26.871	5.040	7.602	19.591	51.368.078
σανδζ. Δαρδανελλίων	66.865	3.212	641	5.786	26.169.728
σανδζ. Καρέσι	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟΝ	794.756	40.130	15.521	26.596	161.571.849

Σύνταξη: Μᾶλλον ἀρχὲς 1916.

....

Στὸν πίνακα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀναφέρονται ἐγκαταλελειμμένα κτήρια ἀπὸ Ἕλληνες. Σημειωτέον, ὅτι αὐτὰ διανεμήθηκαν στὰ στελέχη τοῦ «Κομιτάτου»:

Περιοχή	ἀρ. ἐπίπλων/ἐξοπλ.	ἀρ. οἰκιῶν	ἀρ. κατα στημάτων	ἀρ. μύλων	ἀρ. τύπος γρόσια	ἀξία (γρόσια)
βιλ. Κωνσταντινούπολης	1.271	108	4	3	4.127.745	762.207
βιλ. Ἀνδριανούπολης	12.638	1.302	186	11	49.127.745	5.934.737
σανδζ. Μέτρων	160	6	0	1	51.000	0
βιλ. Προύσας	2.938	484	21	0	28.681.430	627.557
σανδζ. Δαρδανελλίων	3.295	626	18	10	4.521.325	581.886
σανδζ. Καρέσι	0	0	0	0	0	
ΣΥΝΟΛΟΝ	20.302	2.526	229	25	86.614.102	7.214.140

....

Στὸν πίνακα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀναφέρεται ἡ ἀξία (σὲ γρόσια) ἐγκαταλελειμμένων περιουσιῶν ἀπὸ Ἕλληνες. Σημειωτέον, ὅτι καὶ αὐτὰ διανεμήθηκαν στὰ στελέχη τοῦ «Κομιτάτου»:

Περιοχή	ἀξία (γρόσια)
βιλ. Κωνσταντινούπολης	4.960.381
βιλ. Ἀνδριανούπολης	138.314.176
σανδζ. Μέτρων	176.000
βιλ. Προύσας	80.677.065
σανδζ. Δαρδανελλίων	31.272.869
σανδζ. Καρέσι	3.160
ΟΛΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟΝ	255.400.491

Σύνταξη: Μᾶλλον ἀρχὲς 1916.

Τὸ 1921 ἡ Κωνσταντινούπολη παρέμενε ὑπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ σουλτάνου. Ἐπόπτες οἱ Ἄγγλοι. Οἱ Νεότουρκοι ἤλεγχαν μόνο κάτι ἀπομεμακρυσμένες περιοχὲς στὰ Α. τῆς Ἀγκύρας. Τότε οἱ τελευταῖοι ἀποφασίζουν νὰ καταλάβουν τὰ «Στενά»[15]. Μία στρατηγικὴ κίνηση ἐλέγχου ὅλης αὐτῆς τῆς κρίσιμης κι ἐμπορικῆς περιοχῆς. **Διατρανώνουν τὴν πρόθεσή τους, ψαρεύοντας «χορηγούς». Καὶ πράγματι, βρίσκουν τὸν Λένιν, ὁ ὁποῖος προσέφερε πολὺ μεγάλη οἰκονομικὴ καὶ στρατιωτικὴ βοήθεια στὶς κεμαλικὲς δυνάμεις,**

15 Τὴν στρατηγικὴ σημασία τῶν Στενῶν Βοσπόρου καὶ Δραδανελλίων, βέβαια, δὲν περιμέναμε τὸν ρωσο-τουρκικὸ πόλεμο νὰ τὴν μάθουμε. Μᾶς τὴν μαρτύρησε ὁ Ὅμηρος ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ὁ Τρωϊκὸς ἐμφύλιος τῶν Ἑλλήνων πόλεμος. Ἀλλὰ καὶ ἡ μεταφορὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας στὴν πόλη Βυζάντιο, ἡ μετέπειτα Κωνσταντινούπολις.

Μὲ τὴν Συνθήκη τοῦ Λονδίνου (1841), ἐπετράπη μόνον τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας νὰ διασχίζουν τὰ Στενά. Ἀλλὰ Γάλλοι κι Ἄγγλοι χρησιμοποίησαν τὰ Στενὰ αὐτὰ γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐπιτυχημένη ἐκστρατεία στὴν Κριμαία, ἐναντίον τῆς Ρωσίας! Τὸ καθεστὼς τῶν Στενῶν ἀλλάζει πάλι στὴν Σύνοδο τῶν Παρισίων (1856).

Στὸν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οἱ Ἄγγλοι ἐπιχείρησαν καὶ πάλι νὰ ἐλέγξουν τὰ Στενά, μὲ τὴν - ἀποτυχημένη - ἀπόβαση στὴν Καλλίπολη.

Τὸ 1920 τὰ Στενὰ ἀποστρατιωτικοποιήθηκαν (Συνθήκη Σεβρῶν).

Τὸ 1923 ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάνης ἔδωσε πίσω τὰ Στενὰ στὴν Τουρκία. Ἐπιτρεπόταν ἡ ἐλεύθερη πρόσβαση σὲ ὅλα τὰ ξένα πολεμικὰ πλοῖα. Ἀλλά, ἡ Τουρκία ἐπανέφερε τὸν στρατιωτικὸ ἔλεγχο τῶν Στενῶν ἐπισήμως μὲ τὴν Συνθήκη τοῦ Μοντραὶ (Ἰούλιος 1936) – μία ξεχωριστὴ ἱστορικὴ στιγμὴ στὸν 20ό αἰ.

Ὅμως, ἡ ἐπέκταση τῶν χωρικῶν ὑδάτων στὰ 12 μίλλια (Δίκαιον Θαλάσσης 1982), ἔδωσε στὴν Ἑλλάδα τὸ δικαίωμα νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν ἀποκλειστικὸ ἔλεγχο, ποὺ ἀσκεῖ ἡ Τουρκία ἐπὶ τῆς προσβάσεως στὴν Μαύρη Θάλλασα!

κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Ἑλληνο-τουρκικοῦ πολέμου (1921-1922). Αὐτὴ ἡ συμφωνία μπολσεβίκων-Νεοτούρκων ὡδήγησε, ἴσως, Γάλλους κ.ἄ. συμμάχους νὰ ἐπιδιώξουν τὴν ἐπαναπροσέγγιση μὲ τὸν ἀγγλόφιλο Κεμάλ!

Θυμίζω πὼς τὸ πατρικὸ σπίτι τοῦ Κεμὰλ εὑρίσκεται στὰ Σκόπια. Ὁ σουλτάνος εἶχε πεῖ γι' αὐτὸν πὼς «εἶναι Μακεδόνας! Μπορεῖ νὰ εἶναι Ἕλληνας, Βούλγαρος, Σέρβος ἢ Ἀλβανός, πάντως Τοῦρκος δὲν εἶναι!»... Δὲν εἶναι τυχαῖο ἄλλωστε πὼς ὁ Κεμάλ, τὸ 1920, ἤθελε τὴν νέα σημαία τῆς Τουρκίας νὰ τὴν κάνη... γαλανόλευκη! Ἀλλὰ δὲν βρῆκε ἀνταπόκριση καὶ ἀποφάσισε νὰ τὴν κάμη κόκκινη μὲ τὸ ἀστέρι καὶ τὴν ἡμισέληνο, ὅπως εἶχε θεσπισθῆ ἐπὶ Μαχμοὺτ Β΄.[16] **Ὁ Κεμάλ, λίγο πρὶν πεθάνη, ἐκάλεσε τὸν Ἄγγλο πρέσβυ καὶ τοῦ ἐκμυστηρεύθηκε πὼς δὲν ἔχει καμμία ἐμπιστοσύνη στοὺς ὑπουργούς του καὶ τοῦ πρότεινε νὰ τὸν διαδεχθῆ στὴν θέση του!...**

Ἡ Ἑλλὰς πιέζεται ἀφόρητα ἵνα παραδώση τὴν Ἀν. Θράκη στὴν Τουρκία...

Τέλος, πὼς στὸ πρόσφατο βιβλίο του «Στρατηγικὸ Βάθος - Ἡ διεθνὴς θέση τῆς Τουρκίας» ὁ Τοῦρκος νῦν ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν Ἀχμὲτ Νταβούτογλου[17] διατυπώνει ἕνα «ἀναθεωρητικὸ πλαίσιο γιὰ τὸ Αἰγαῖο», στὸ ὁποῖο **ἀποδίδει σὲ «στρατηγικὴ ὀλιγωρία» τὴν ἐγκατάλειψη ἀπὸ τὴν Τουρκία τῶν νησιῶν μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο!**

«Τὴν στιγμὴ ποὺ ἡ Τουρκία κρατᾶ τὸ μαλακὸ ὑπογάστριο τῆς Ρωσίας μέσῳ τῶν Στενῶν, ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀποκτήσει στρατηγικὸ πλεονέκτημα μέσῳ τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου», τονίζει καὶ ἐκτιμᾷ ὅτι «ὁ χῶρος στὸν

16 βλ. σχ. βιβλίο τοῦ Τούρκου συγγραφέα Γιλμὰζ Κὸτς "Unutulanlar" («Ξεχασμένα»), ποὺ γιὰ νὰ τὸ συγγράψη στηρίχθηκε σὲ πρακτικὰ καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Τουρκικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, παραμονὲς ἱδρύσεως τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας.

17 Ὁ **Ἀχμ. Νταβούτογλου εἶναι γεννημένος στὴν Τασκένδη (τὸ 1959) καὶ εἶναι καθηγητὴς διεθνῶν σχέσεων, μὲ ντοκτορὰ στὴν φιλοσοφία**. Σὲ ἐκτενέστατο ἄρθρο του μὲ τίτλο «Ἡ σύγκρουση τῶν συμφερόντων: Μία ἐξήγηση τῆς παγκόσμιας (ἀ)ταξίας» (1998), δὲν ὑπῆρχε οὔτε μία ἀναφορὰ στὸν «κεμαλισμό» ἢ στὴν «Τουρκικὴ Δημοκρατία»! Τὸ βιβλίο του «Στρατηγικὸ Βάθος - Ἡ διεθνὴς θέση τῆς Τουρκίας» τὸν καθιέρωσε στὴν πολιτικὴ σκηνὴ (2001) καὶ ἔγινε τὸ «ἐπίσημο δόγμα» τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Τουρκίας. Ἀποσπάσματα τοῦ βιβλίου του μεταφράσθηκαν στὰ ἑλληνικὰ στὸ βιβλίο **« Ἰσλὰμ λάϊτ, ὁ πολιτικὸς ἀναχρονισμὸς στὴν Τουρκία»** τοῦ Ἀ. Ἀμπατζῆ.

ὁποῖο ἡ Τουρκία εὑρίσκεται πιὸ κοντὰ στὸν πόλεμο, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη περίπτωση, εἶναι τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, τὰ ὁποῖα περιορίζουν σὲ σημαντικὸ βαθμὸ τὸν ζωτικὸ χῶρο της...»! Ὁ κ. Νταβούτογλου θεωρεῖ «τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου ὡς γεωλογικὴ προέκταση τῆς Ἀνατολίας» καὶ ἀποδίδει στὴν «πολιτικὴ διανομή», ἡ ὁποία ἔγινε ὑπὲρ τῆς... Ἑλλάδος τὴν «ὑποδαύλιση προβλημάτων ὅπως ἡ ὑφαλοκρηπίδα, τὰ χωρικὰ ὕδατα, ὁ ἐναέριος χῶρος, ἡ γραμμὴ FIR, οἱ περιοχὲς διοικήσεως καὶ ἐλέγχου καὶ ἡ στρατιωτικοποίηση τῶν νησιῶν...».

ΠΗΓΕΣ:

Τουρκικὸ βιβλίο “1915-Talat Pasa’nin Evrak-I Matrukesi” (δηλ. «Τὰ ἐναπομείναντα ἔγγραφα τοῦ Ταλαάτ-πασᾶ»), τοῦ Τούρκου συγγραφέα καὶ δημοσιογράφου Μουρὰτ Μπαρντακτσί, ἐκδ. “Everest”, Κωνσταντινούπολη. Καί:

Akcam T. (Τοῦρκος ἀκαδημαϊκός) “Insan Haklar-ve Ermeni Sorunu, Imge Kitabevi”, Ἄγκυρα, 1999.

Ἠλιάδης Μ. «Οἱ τουρκικές μυστικὲς ὑπηρεσίες καὶ ἡ ΜΙΤ», β΄ ἔκδ., ἔκδ. «Λαβύρινθος», Ἀθήνα, 1998.

Μοργκεντάου Χ. «Ἀναμνήσεις μου ὡς πρέσβεως τῶν ΗΠΑ στὴν Κωνσταντινούπολη». («Ambassador Morgenthau’s story», Ν. Ὑόρκη, 1919.

Ἐμμανουηλίδης Ἐμμ. (Ἕλλην βουλευτὴς Σμύρνης στὴν ὀθωμανικὴ Βουλή) «Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας», Ἀθῆναι, 1924.

Κὸτς Γιλμὰζ “Unutulanlar”.

Λεκάκης Γ. «Ἡ ἄγνωστη Μικρὰ Ἀσία», β΄ ἔκδ., ἐκδ. «Κάδμος», 2009.

Μαλκίδης Φ. «Τὸ ἀπαράγραπτο τοῦ δικαιώματος στὴν ἀποζημίωση σὲ περιπτώσεις γενοκτονίας», εἰσήγ. στὸ Α΄ Συμπόσιο «Μ. Ἀσία. Ἱστορία, Πολιτισμός, Μνημεῖα», ὀργ. Σύλλ. Μικρασιατῶν Πτολεμαΐδος.

Ντεροζὺ Ζὰκ «Ἐπιχείρηση Νέμεσις», ἐκδ. «Στοχαστής», 1995.

Ρέντου Ἀν. Δ. «Δικαστήρια Ἀνεξαρτησίας - Ἀμάσεια 1921: Ἡ ἐξόντωση τῆς θρησκευτικῆς, πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἡγεσίας τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου», Θεσσαλονίκη, 2008.

Σιρακιὰν Ἀρσ. «Τὸ χρέος τοῦ αἵματος – Ὁ Τιμωρός», ἔκδ. Ἀρμενικῆς Ἐθν. Ἐπιτρ., Ἀθῆναι, 1990.

Καί:

Det Danksa Rigsarkivet («Τὰ Βασιλικὰ Ἀρχεῖα Δανίας»), σειρά Gesandtskapet I Konstantinopel, νὸ 355, Volym: Noter og inderetningar om den politiske utvickling 1914-1922, Verdkrigen - Rapporter fra Smyrna, nov.1914 - marts 1916.